

підприємницької діяльності при відповідному прорахунку фінансових, адміністративних, маркетингових наслідків взаємодії.

4. Не бізнес-структури створюють людей, а люди утворюють бізнес-суб'єкти згідно свого бачення й відповідно до психогенних характеристик. Психіка приймає участь в якості самостійного фактору (поряд з технологіями та природними умовами) у визначенні професійної, галузевої, соціальної структури господарства (на національному й, у подальшому на міжнародному рівні).

5. Психогеноміка пояснює більш як 50 % економічної поведінки людини, інші відсотки на думку фахівців належать впливові «навколишнього середовища».

Таким чином, приходимо до висновку, що необхідним стає розробка реалістичної моделі економічної поведінки людини як складової та уособлення суб'єктів бізнесу на підставі даних психогеноміки, що сприятиме отриманню економічною наукою відповідей на значне коло питань, зокрема: як пов'язані міждержавні відмінності у структурі, рівні та темпах економічного розвитку з відмінностями у національній психіці й чи нейтралізуються вони процесами глобалізації. Робота, безперечно, виходить далеко поза межі однієї наукової статті й потребує подальшого глибокого доопрацювання. Так, передусім слід конкретизувати психогенну структуру людини як фактору виробництва, врахування якої посилить ефективність інтеграційних намірів національного бізнесу.

Література

1. Абалкин Л. Обоснована ли тревога? Ответы экономиста на трудные вопросы // Звезда. — 1989. — № 2. — С. 172.
2. Економічна енциклопедія (у трьох томах) / під ред. Гаврилишина Б. Д. — К.: Видавничий центр «Академія», 2001. — Т. 2. — 848 с.
3. Кочетков В. Психология международного бизнеса // Консультант. 2005. — № 9. — С. 96—116.
4. Макаренко А. С. Педагогические сочинения: в 8-ми т. — М.: Педагогика, 1983. — Т. 1, с. 249. — Т. 7, с. 96.
5. Московцев Н., Шевченко С. Все тупые кроме нас! Психология мирового бизнеса. — М.: АСТ, 2010. — 640 с.
6. Ольсевич В. Психологические основы экономического поведения — М.: ИНФРА-М, 2009. — 413 с.
7. Тарантул В. Геном людини. Енциклопедія, що написана чотирма літерами. — М.: ИНФРА-М, 2002. — 396 с.
8. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию / Пер. с англ. Ф. Фукуяма. — М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2004. — 730 с.
9. World Economic Outlook Update / IMF. 2010. Jan. 20. Table 1.1: Overview of the World Economic Outlook Projections.
10. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ2010/mp/dopovidx/arh_dop2010.html — Інтернет ресурс Держкомстату України

УДК 339.9

Я. М. Столярчук, д-р екон. наук,
професор кафедри міжнародної економіки
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ОБ'ЄКТИВНІ ОСНОВИ ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЦИКЛУ ТА ЙОГО МЕХАНІЗМ

В статті розкрито теоретико-методологічні засади формування глобального економічного циклу та доведено, що об'єктивною основою його механізму є модифікація циклічної форми руху капіталістичного відтворення в сучасних умовах. Обґрунтовано напрямки

диверсифікації компонентів цього механізму, коли крім класичного його елементу — поступового формування нового технологічного укладу, додалися і такі нові, як глобальна монополізація капіталу і виробництва та процеси техноглобалізму.

В статье раскрыты теоретико-методологические основы формирования глобального экономического цикла и доказано, что объективной основой его механизма является модификация циклической формы движения капиталистического воспроизводства в современных условиях. Обосновываются направления диверсификации компонентов этого механизма, когда кроме классического его элемента — постепенного формирования нового технологического уклада, добавились и такие новые, как глобальная монополлизация капитала и производства, а также процессы техноглобализма.

The article is dedicated to investigation of theoretical and methodological principles of forming of global economic cycle. It has been proven, that objective basis of this mechanism is modification of cyclic form of the capitalist reproduction motion in modern conditions. The main directions of diversification of the components of this mechanism have been grounded, when its classic element — gradual forming of the new technological modes has been added by the global monopolization of capital and productions as well as processes of teknnoglobalizm.

Ключові слова: глобальний економічний розвиток, глобальний економічний цикл, механізм економічного циклу, економічна криза, економічна рецесія, технологічний уклад, глобальна монополізація капіталу і виробництва, техноглобалізм.

Ключевые слова: глобальное экономическое развитие, глобальный экономический цикл, механизм экономического цикла, экономический кризис, экономическая рецессия, технологический уклад, глобальная монополлизация капитала и производства, техноглобализм.

Keywords: global economic development, global economic cycle, mechanism of economic cycle, economic crisis, economic recession, technological modes, global monopolization of capital and production, teknnoglobalizm.

Актуальність теми дослідження. Циклічність, як загальна форма та іманентна ознака національного та світового економічного розвитку, є вираженням суперечностей капіталістичної ринкової системи від початку їх нагромадження упродовж фази піднесення до критичного загострення в період рецесії з тимчасовим їх розв'язанням через кризу. Разом з тим, понад 100 економічних криз, які відбулись у світовій економіці в останні 60 років, підтвердили усталеність тенденції щодо суттєвих модифікацій економічних циклів, а саме: зменшення глибини криз, зростання їх регулярності, пріоритетність надвиробництва основного капіталу порівняно з надвиробництвом товарів, відсутність різкого зниження цін на товари і послуги у передкризовий період, скорочення тривалості фаз кризи і депресії (рецесії) на фоні подовження фаз поживлення і піднесення, посилення синхронізації національних бізнес-циклів, а також наростання регіональної асиметрії у протіканні фази піднесення.

Такі трансформаційні зміни економічних циклів у другій половині XX ст. стали наслідком, з одного боку, технологічної модернізації економік розвинутих країн, їх зростаючої соціалізації та реструктуризації, поглиблення інтернаціоналізації бізнесу та впровадження інноваційного менеджменту, а з другого, ефективної політики системного державного антициклічного регулювання.

Однак світова капіталістична економіка, навіть вступивши у глобалізаційну фазу свого розвитку, так і не позбавилась іманентних їй за природою суперечностей, як притаманних безпосередньо процесам виробництва, розподілу, обміну і споживання, так і між окремими фазами суспільного відтворення. І хоча в рамках глобального відтворювального процесу кожна з його фаз характеризується відносною самостійністю розвитку, проте на початку XXI ст. ця відокремленість досягла надмірних масштабів, що за умов стихійності суспільного виробництва викликало нагромадження територіальних та секторально-галузевих диспропорцій між виробництвом і споживанням.

Постановка проблеми. В системі капіталістичних суперечностей, котрі обумовили першу світову економічну кризу, домінуюча роль належить основній суперечності капіталізму, а саме: між приватною власністю на засоби виробництва і суспіль-

ним характером праці. Будучи діалектичним синтезом всієї системи капіталістичних суперечностей, вона здатна розкрити глибинну причину світової економічної кризи — критичне нагромадження дисбалансу між глобальним платоспроможним попитом та глобальним пропонуванням товарів і послуг в силу того, що основні активи зосереджені в руках міжнародної фінансово-олігархічної буржуазії, а головними споживачами ринкової продукції є широкі верстви населення, доходи яких обмежені їх заробітною платою.

Саме це і призвело до перенагромадження основного капіталу та класичної кризи надвиробництва, які ми спостерігаємо сьогодні. Однак глибина цієї кризи та характер її протікання дають підстави стверджувати про завершення формування зрілої моделі першого глобального економічного циклу. В основі його механізму лежить модифікація циклічної форми руху капіталістичного відтворення в силу появи якісно нових форм прояву і поглиблення антагонізму між суспільним характером виробництва і приватним характером присвоєння його результатів на глобальному рівні. Це набуває матеріального вираження у диверсифікації компонентів цього механізму, коли крім класичного його елементу — поступового формування нового технологічного укладу (який знаменує завершення довгохвильової економічної динаміки), додалися і такі нові, як глобальна монополізація капіталу і виробництва та процеси техноглобалізму.

Не слід скидати з рахунків також процеси фінансової глобалізації, а також вступ світового політичного циклу у фазу кризи, стимулювання споживацького фетишизму та неієздатність інститутів глобального менеджменту. Тож всупереч оптимістичним сценаріям, за якими прогнозувався довготривалий безкризовий розвиток світової спільноти в ХХІ ст., вже перше його десятиріччя закінчується глибокими соціально — економічними потрясіннями, які не мали аналогів упродовж останніх двадцяти років.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні теоретико-методологічні дослідження економічних циклів, механізмів антициклічного регулювання ринкової економіки на національному, регіональному та наднаціональному рівнях містять роботи таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Л. Антонюк, А. Бернс, В. Геець, С. Глазьев, В. Зарновіц, Г. Кассель, Дж. Кейнс, М. Кондратьєв, Р. Лукас, Д. Лук'яненко, Х. Мінські, У. Мітчелл, С. Мочерний, Г. Мюрдаль, А. Поручник, П. Самуельсон, В. Сазик, Дж. Хікс, Й. Шумпетер, Ю. Яковець та ін.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження об'єктивних основ глобального економічного циклу та елементів його механізму.

Виклад основного матеріалу. Якщо характеризувати класичний компонент економічного циклу — зміну технологічних укладів, то слід відзначити, що кожен з них, зароджуючись на хвилі радикальних інновацій, характеризується притаманним лише йому технологічним базисом суспільного виробництва, рівнем якості продукції, видами енергоносіїв та механізмами управління. Тож структура економіки в розрізі технологічних укладів найбільш об'єктивно характеризує ступінь прогресивності наявної технологічної бази суспільства.

Циклічна зміна технологічних укладів є інструментом розв'язання ключової економічної суперечності — між потребами зростання продуктивності праці та ефективності виробництва, з одного боку, та нездатністю наявних технологій їх забезпечити внаслідок вичерпання свого ресурсу, з другого.

Варто наголосити, що соціальний попит на такі інновації завжди з'являвся в періоди технологічних та економічних криз, котрі, кидаючи виклик застарілим елементам технологічної системи світового виробництва, несли в собі потужний позитивний імпульс оновлення міжнародної економічної системи, обумовлювали глибокі зміни базових технологій та галузей світової економіки, режимів макроекономічного регулювання та основних економічних інститутів, а також принципів організації виробничої діяльності та диспозиції країн на економічній карті світу.

У даному контексті слід відзначити, що кожен технологічний уклад має свій життєвий цикл і триває доти, доки зберігаються можливості для прибуткового

вкладання капіталу в розширення його виробництв спочатку в масштабі національного ринку, а потім — світових ринків. При цьому його розвиток характеризується двома протилежними тенденціями. З одного боку, відбувається зростання кількісної та якісної функціональної залежності між елементами міжнародної економічної системи, що обумовлює відносну одноманітність їхнього технологічного оновлення, пропорційність нагромадження капіталу між ними та забезпечення оптимального співвідношення між різними підсистемами міжнародної економічної системи та між окремими елементами цих підсистем. За таких умов міжнародна економічна система до досягнення технологічним укладом свого піку перебуває у стані відносної рівноваги.

Разом з тим оновлення технологічних укладів не може відбуватися одночасно ні в масштабі національної економіки, ні тим більше в межах світового господарства, оскільки інноваційний процес не здатен охопити одночасно всі сфери, галузі економіки та країни. Це відбувається, як правило, асиметрично в часовому, галузевому та територіальному вимірах, що призводить до періодичного порушення рівноваги в інноваційному розвитку країн та їх передиспозиції на економічній карті світу.

Тож в умовах техноглобалізму циклічність зміни технологічних укладів набуває синхронізованого у територіальному та часовому вимірах характеру, коли за лічені роки новітні виробничо-технічні системи, розроблені провідними країнами світу, передислоковуються на периферію світового господарства і стають надбанням відсталих держав. Це суттєво трансформує параметри технологічної стратифікації країн світу та відкриває перед державами наздоганяючого розвитку широкі можливості щодо фрагментарного опанування постіндустріальною моделлю економічного розвитку та долучення до світових структурно-технологічних зрушень.

Однак навіть сприятливі умови, що їх формує глобальне економічне середовище, не спроможні подолати міждержавної технологічної асиметрії, а залучення відсталих країн у глобальні техніко-економічні процеси потребує наявності достатньо розвинутого промислового потенціалу, численного контингенту високоосвіченої робочої сили та безперешкодного доступу до зовнішніх джерел інформації, капіталу і ресурсів.

Характеризуючи вплив процесів глобальної монополізації капіталу і виробництва на модифікацію економічних циклів, слід відзначити, що вони створюють умови для суттєвої трансформації виробничих відносин капіталізму на основі запровадження нової форми розподілу і нагромадження великого капіталу та його перетворення в систему глобального підприємництва.

Сучасні глобальні корпорації характеризуються не лише колосальними масштабами діяльності, але і стрімким зростанням надконцентрації їх капіталу, про що свідчить, зокрема, той факт, що протягом 1971-2010 рр. сумарні активи 10 найбільших світових корпорацій зросли у 33 рази, обсяги продажу — у 25 разів, а питома частка першої десятки світових ТНК у загальному обсязі активів 100 найпотужніших корпорацій у 2010 р. становила 28 %, у продажу — 27,5 %, а в загальній чисельності зайнятих — 10,5 % [4, 10].

Саме глобальна монополізація капіталу і виробництва забезпечує міжнародним корпораціям провідні позиції у структурі світової економіки на основі ефективної інтеграції фундаментальної та прикладної науки, зосередження лівової частки глобального виробництва матеріальних благ та послуг, концентрації світового фінансового, технологічного, кадрового та інтелектуального ресурсів, а також монопольного права на володіння ними, контроль та перерозподіл у глобальному масштабі.

Серед факторів, які справили вагомий каталізуючий вплив на масштаби та динаміку глобальної монополізації капіталу і виробництва, слід відзначити, зокрема, загострення конкурентної боротьби між провідними ТНК за перерозподіл світової економічної влади, якісно новий рівень концентрації і централізації капіталу, поглиблення асиметрії економічного та інноваційного розвитку країн, «технологічний відрив» американських ТНК від своїх основних конкурентів та формування у сві-

товому господарстві нових центрів економічного суперництва, насамперед в азійському мегареґіоні.

Завдяки цьому діяльність глобальних корпорацій на сьогодні справляє вагомий вплив на модифікацію економічного циклу, провідним каналом якого є активне втручання ТНК у стихійні процеси ціноутворення. Будучи лідерами у формуванні цін на основні групи товарів і послуг на національних і глобальному ринках та переслідуючи мету одержання максимально можливих прибутків, вони протидіють падінню цін під час кризи через різке скорочення обсягів виробництва та мають можливості щодо зміни напрямку їх попередньої динаміки завдяки державному інфляційному обслуговуванню. В результаті вихід з економічної кризи на сьогодні все меншою мірою здійснюється за рахунок падіння цін, а можливості пом'якшення кризових потрясінь на основі прискорення зовнішньоекономічної експансії ТНК суттєво обмежуються.

Однак, як свідчить міжнародний досвід, глобальні ТНК можуть бути незалежними суб'єктами антициклічного регулювання, сприяючи стабілізації макроекономічної кон'юнктури у випадку значних негативних зовнішніх шоків. Так, у США найбільші автомобілебудівні компанії, такі як «General Motors», «Ford», «Daimler Chrysler», з метою уникнення негативних наслідків різких цінових коливань на світовому нафтовому ринку коригують власну логістично-маркетингову політику з метою недопущення спаду обсягів продаж.

Враховуючи той факт, що саме автомобільна галузь робить нині вагомий внесок у ВВП Сполучених Штатів, подібні антикризові дії американських ТНК сприяють стабілізації економіки держави в цілому. На фоні перманентного підвищення цін на нафту американська автомобільна індустрія не лише не скорочує виробництво, а й за рахунок деякого зменшення роздрібних цін на автомобілі забезпечує значне зростання загальних обсягів продаж. Наприклад у 2008 р. при зменшенні рівня цін на автомобілі в середньому на 1%, попит на них збільшився майже на 10 %, в результаті чого спостерігалось зростання індексу роздрібної торгівлі в цілому по країні на 2 % [1, с. 165].

Характеризуючи вплив глобальної монополізації капіталу і виробництва на модифікацію економічного циклу, не можна оминути увагою і такий його наслідок, як синхронізацію національних бізнес-циклів. Так, сучасна діяльність глобальних ТНК має своїм закономірним наслідком нівелювання рівнів соціально-економічного розвитку країн, посилення однотипності структур їх національних економік, зближення рівнів інноваційно-технологічного розвитку та інтенсифікацію зовнішньоекономічних зв'язків. За таких умов будь-яке потрясіння в одній з країн неминує справляти дестабілізуючий вплив на динаміку національного економічного розвитку в інших країнах. Тож по суті це означає передачу циклічного коливання від однієї країни чи регіону в інші. При цьому можливості впливу глобальних корпорацій на фази циклу визначаються головним чином рівнем концентрації їх промислового виробництва в тих країнах та регіонах світу, які є головними «локомотивами» світогосподарського розвитку в цілому.

Вагомим фактором впливу процесів глобальної монополізації капіталу і виробництва на синхронізацію національних бізнес-циклів є і механізм внутрішньокорпоративних поставок ТНК, який відкриває перед ними практично необмежені можливості щодо маневрування поставками залежно від протікання циклу в національних економіках, котрі належать до сфери їх інтересів. Так, настання кризи в країнах, де функціонують філіали міжнародних монополій, зазвичай супроводжується скороченням закупок у фірм-конкурентів і зростанням закупок у підконтрольних фірм, які переживають труднощі у зв'язку з погіршенням ринкової кон'юнктури. У такий спосіб суттєво полегшується фінансово-господарське становище філіалів, а труднощі кризи перекладаються на закордонних партнерів.

Коли ж економічне становище в країнах, де розміщені філіали ТНК, покращується, то саме на них починають переорієнтовуватися поставки міжнародних монополій, що дозволяє їх філіалам суттєво розширити збут своєї продукції на місцево-

му ринку. Як результат — пом'якшуються диспропорції між глобальним попитом і глобальним пропонуванням, а також поліпшуються умови конкуренції в країнах, де дислокуються підрозділи ТНК.

Значну роль у синхронізації національних бізнес-циклів з боку ТНК відіграють також процеси їх прямого інвестування, адже вартісні обсяги ПІІ, що спрямовуються материнською компанією для фінансування своїх зарубіжних капіталовкладень, напряду залежать від протікання бізнес-циклу в країні-експортері капіталу. Саме тому інвестиції в країні базування материнської компанії, розширюючись в період економічного підйому і скорочуючись у фазі кризи, вирішальним чином впливають на масштаби і динаміку міждержавного переміщення транснаціонального капіталу у глобальному масштабі.

На глобальній стадії світогосподарського розвитку визначального впливу на модифікацію економічного циклу поступово набуває техноглобалізм. Як процес, що пов'язаний з інтернаціоналізацією виробництва, передачі і дифузії технологій, він насамперед стимулює економічне зростання в країнах-продуцентах і споживачах інноваційних продуктів, а через трансфер технологій залучає в свою орбіту чимраз більшу кількість і нових країн. Крім того, науково-технічний прогрес впливає на структурні зміни світової економіки і визначає її загальні, секторально-галузеві та регіональні пропорції, а також рівень її технологічності та динаміку розвитку.

Особливостями економічного циклу в умовах техноглобалізму стають скорочення тривалості циклу і окремих його фаз, нівелювання таких фаз як депресія і поживавлення та зменшення глибини кризи. Та найголовнішим наслідком техноглобалізму є синхронізація національних бізнес-циклів, оскільки основні їх фази співпадають у часі і накладаються одна на одну у світовому масштабі.

Разом з тим, подолання кризових явищ, що носять глобальний характер, відбуватиметься в різних країнах у різний спосіб та часові рамки залежно від рівня їх технологічного потенціалу, його здатності до швидкої модернізації та ступеню включення країн у техноглобалізаційні процеси.

Тож можна виокремити такі канали впливу техноглобалізму на модифікацію економічного циклу. Насамперед слід відзначити концентрацію лівової частки світових винаходів у 12 найбільш технологічно розвинутих країнах світу, які здійснили ефективну інтеграцію фундаментальної та прикладної науки, зосередили світовий фінансовий, технологічний, кадровий та інтелектуальний ресурси, а також монополізували права на володіння ними, контроль та перерозподіл у межах світового господарства. Вражаючим є той факт, що за даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності з загальної кількості патентів, котрі щороку реєструються у світі, американським компаніям і приватним особам належить майже 24,2 % їх загальної кількості, японським — 24,5, європейським — 6,4 %, китайським — 14,9 % [9, с. 40]. І напевно в найближчій перспективі будь-якій країні вдасться суттєво порушити це співвідношення.

Цим самим компаніям та приватним особам належить нині і домінуюча частка тріадичних патентних сімей (ТПС) — патентів, котрі одночасно зареєстровані у трьох провідних патентних організаціях світу в США, Японії та Західній Європі. Так, у 2010 р. з загальної кількості зареєстрованих у світі ТПС — на США, Японію, Китай та Республіку Корея припадало 78,2 % [9, с. 57]. Дедалі активніше до цього процесу долучаються й інші розвинуті держави світу, зокрема Франція Канада, Великобританія, Італія, частка яких у патентуванні становить нині 4,0 %, 3,0 %, 2,6 % та 2,1 % відповідно [9, с. 57].

Визначальною умовою технологічного лідерства розвинутих країн світу є великомасштабні та постійно зростаючі обсяги фінансування НДДКР, які свідчать про визначальну роль науки в їх національному виробництві. Так, протягом останніх десятиліть практично в усіх країнах ОЕСР усталеного характеру набула тенденція щодо випереджального зростання капіталовкладень у НДДКР порівняно з обсягами інвестування в матеріальне виробництво. На сьогодні ці держави на фінансування інноваційних розробок щороку витрачають від 1,92 % до 2,28 % свого ВВП.

Наступним каналом взаємодії техноглобалізму з глобальним економічним циклом є монополізація провідними державами високотехнологічного сектору світової економіки. Так, сучасне технологічне «ядро» глобальної економіки становить досить вузьке коло країн: США, Японія, ФРН, Великобританія та Франція, які завдяки активному формуванню нової економіки володіють нині 46 макротехнологіями (з 50, що забезпечують світове виробництво високотехнологічної продукції) і контролюють майже 80 % світового ринку високих технологій. При цьому 20—22 макротехнології, котрі забезпечують конкурентне виробництво, припадають на США, 8—10 — на Німеччину, 7 — на Японію, по 3—5 — на Англію та Францію і по 1—2 — на Швецію, Норвегію, Італію та Швейцарію [6, с. 6]. Частка семи високорозвинутих країн світу становить на сьогодні 80—90 % виробництва наукомісткої продукції і практично сукупний обсяг її експорту.

Ще одним потужним імпульсом модифікації економічного циклу в умовах техноглобалізму є посилення регіональної концентрації НДДКР у постіндустріальних країнах, коли 40 % ВВП та 57 % загальної чисельності патентів, зареєстрованих на території країн ОЕСР, припадає лише на 10 % регіонів держав цієї організації [7]. Утім зростання ролі наукомістких галузей у сучасному матеріальному та нематеріальному виробництві суттєво загострило конкурентну боротьбу між трьома центрами світового економічного суперництва за панування на високотехнологічному сегменті глобального ринку, який характеризується чіткою країновою спеціалізацією.

Тимчасом як США монополізували практично всі ключові сегменти світового ринку високих технологій, зокрема, авіаційного та ракетно-космічного обладнання — 40 %, телекомунікаційного та навігаційного обладнання — 20 %, мікроелектроніки — 19%, засобів інформатики — 19 %, медичного обладнання та матеріалів — 27 %, промислових та наукових приладів і матеріалів — 28 % [3, с. 7—8], то інші розвинуті країни світу можуть претендувати лише на окремі його сегменти.

Наступною ланкою впливу техноглобалізму на модифікацію економічного циклу є істотні країнові диференціації щодо забезпеченості науковими кадрами. Якщо аналізувати цей показник, то можна побачити, що протягом останніх десятиліть світове лідерство за ним знову-таки утримують США, де за період 1995—2011 рр. кількість дослідників щороку зростала в середньому на 5 %, утричі перевищуючи темпи зростання загальної зайнятості [2, с. 45; 8].

І, підбиваючи підсумок, слід констатувати, що наслідком технологічної інтеграції країн на глобальній фазі світогосподарського поступу є, з одного боку, зближення рівнів технологічного розвитку країн і регіонів світового господарства та синхронізація національних бізнес-циклів, а з другого — одночасне посилення диференціацій у технологічному розвитку між лідерами світогосподарських процесів та рештою країн світу.

Як свідчить міжнародний досвід, з глобальної економічної кризи першими виходять саме країни-ключові інноватори, які мають змогу здійснювати своєрідну технологічну експлуатацію практично всіх країн та регіонів світу, спрямовуючи розвиток їхньої науково-дослідної бази у вигідному для себе напрямку. Однак з метою пом'якшення і попередження кризових потрясінь у глобальній економіці необхідно об'єднати зусилля технологічно розвинутих країн світу щодо розробки спільних стратегій у науково-технічній сфері на принципах відкритості, пріоритетності новітніх технологій, кадрового та фінансового забезпечення процесів розробки та комерціалізації проривних технологій.

Висновки. Резюмуючи вищенаведене, можна констатувати, що глобальна економіка, як і національні економіки, зазнає циклічних коливань через зміну технологій з подальшим підвищенням конкурентоспроможності виробництва та поглибленням міжнародної інтеграції. Вирішальну роль у глобальних циклах економічного розвитку відіграють інновації, які становлять основу перетворень соціально-економічних систем, визначають темпи і масштаби економічних процесів.

З огляду на це, важливим є питання щодо розробки довгострокової програми технологічної модернізації країн, що розвиваються. Її основою може стати створення глобального технологічного фонду для фінансування проектів у цій галузі. Кошти для цього фонду можуть мобілізуватися на основі відрахувань частини світової технологічної ренти (своєрідного податку від експорту високотехнологічної продукції, машин, обладнання та озброєння). Крім того, потрібно організувати підготовку кадрів, здатних ефективно експлуатувати технології нових поколінь, що дасть можливість здійснити інноваційний прорив у глобальних масштабах, зблизити рівень технологічного розвитку авангардних і відсталих країн на основі партнерства цивілізацій.

Література

1. Антициклічне регулювання ринкової економіки: глобалізацій на перспектива: монографія / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук та ін.; за заг. ред. Д. Г. Лук'яненка та А. М. Поручника. — К.: КНЕУ, 2010.
2. Лебедева Е. Инновационное развитие и образование / Е. Лебедева // МЭиМО. — 2007. — № 12. — С. 45—54.
3. Онищенко В. П. Україна на світових ринках високотехнологічної продукції / В. П. Онищенко // Зовнішня торгівля: право та економіка. — 2007. — № 1 (30). — С. 5—16.
4. Столярчук Я. М. Глобальні асиметрії економічного розвитку: монографія. — К.: КНЕУ, 2009.
5. Структурні реформи економіки: світовий досвід, інститути, стратегії для України: монографія / О. І. Амоша, С. С. Аптекар, С. І. Юрій та ін. — ІЕП НАН України, ТНЕУ. — Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2011.
6. Федулова Л. Технологічний розвиток економіки / Л. Федулова // Економіка України. — 2006. — № 6. — С. 4—12.
7. OECD Regions at a Glance, OECD 2011 // www.oecd.org
8. Main Science and Technology Indicators (MSTI): 2011/1 Edition. — OECD/OCDE 2011 // www.oecd.org
9. World Intellectual Property Indicators 2011. — WIPO, 2011. — 211 p.
10. World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development. — UNCTAD, 2011. — 226 p.